

וראה גם בשו"ת בית יצחק שם שהביא מיומא עה,ב, אודות השליו, דמבואר שם מלמד שירד להם לישראל עם המן דבר שטעון שחיטה, ופירש"י (ד"ה שירד להם...) שהשליו דבר שטעון שחיטה הי', אלמא דאף שירד מן השמים מ"מ הי' טעון שחיטה? ותירץ דבש"ך על התורה פ' בהעלותך (יא,ד, עה"פ והאספסף, ד"ה ויש לשאול) ביאר דשליו הראשון שירד עם המן לא הי' צריך שחיטה כי הי' מן השמים והי' רוחני, ורק שליו השני לא ירד מן השמים אלא בא מן הים והי' דבר חומרי הי' צריך שחיטה עיי"ש, אבל הבית יצחק הקשה ע"ז דמלשון הגמ' שירד עם המן דבר שטעון שחיטה, משמע דגם שליו הראשון הי' טעון שחיטה, ואין להאריך עוד.

ולפי מה שנת' בדעת הרבי לא קשה כלל, כיון דכאן איירי בנוגע לקיום מצוה של האדם, וזה שפיר אפשר לקיים ע"י חפץ של נס שדומה לאיכותו להחפץ ממש.

ועי' בס' 'נחל קדומים' להחיד"א פ' פקודי (מ,כג) ויערך עליו וגו', וז"ל: וראה זה חדש שראיתי בס' רבינו אפרים מלקוטי גאוני קמאי שכתב דמהמן נעשה כגרעיני חטה מגובל כעיסה שיש בה מים הרבה, וזהו "ודגן שמים נתן למו" (תהלים עח,כד) מקריבים ממנו למנחות וללחם הפנים עכ"ד (הובא בשו"ת יחיה דעת ח"ו סי' י"ב) דלכאורה גם בזה יש להקשות דאיך זה כשר למנחות וכו'? ולהנ"ל ניחא.

פירוש

0228587

אוצר החכמה

סימן צג

אשה שמתה וקמה בתחיית המתים ובעלה חי

באופן שלא נתקדשה אחר מיתתו יש להסתפק כנ"ל עיי"ש בארוכה כל השקו"ט בזה ובגדר מיתת הבעל מתיר¹¹⁷, וכאן יש לדון באופן שמתה האשה והבעל חי וחזרה האשה וחי' בתחה"מ, אם צריכים קידושין חדשים או לא?

הנה בס' כנסת הגדולה אבה"ע (הגהות על הטור סי' יז אות ב) הביא שם את

א. **בחלק** א' (סי' סו) נידון בארוכה — ע"פ מה שכתב הרמב"ם באגרת תחיית המתים פ"ד, דלעתיד לבא בתחיית המתים יחזרו ויזדווגו יחד איש ואשתו כמקדם — הא שנסתפקו באחרונים אם מת הבעל וחזר וקם לתחי' אם יהי' צריך קידושין חדשים או לא, דאף דפשוט שאם נתקדשה ונשאת לאחר ודאי נפקע אישות הראשון דאישות לבי תרי ליכא, מ"מ

117. הובא ב'תורת מנחם — התועודיות' חל"א (תשכ"א ח"ג) עמ' 191, שיחת כ"ף מנ"א אות כ' עיי"ש.

דברי מהרא"י בתרומת הדשן (פסקים סי' קב) שכתב לדון גבי אשת אליהו הנביא ואשת רבי יהושע בן לוי, [שעלו בעליהם חיים לשמים] האם הם מותרות להנשא, ונפק"מ לדורות אם יזכה אחד כמוהם, וכתב ע"ז ¹²³⁴⁵⁶⁷הכנה"ג: ואני אומר עוד נפקותא אחריתא דנ"מ כשיחיו המתים ותחיה אשת אליהו או [אשת] ¹²³⁴⁵⁶⁷ריב"ל אם מותרת להנשא, דכל זמן שהבעל קיים לא מפני שמתה היא [נימא ד]פקעה זיקתה מהבעל, וסבור אני דאם מתה אשה תחת בעלה מיתה ודאית ושוב חייתה ע"י נביא כמו אליהו ¹²³⁴⁵⁶⁷לבן הצרפתית ואלישע לבן השונמית דלא פקעה זיקת הבעל מעליה ואינה יכולה להנשא לאחר עכ"ד. וכשיעמדו נשים בתחיית המתים ובעליהם לא מתו דינם כאשת איש גמורה עיי"ש, והרב המגיה שם הוסיף ע"ז: ויש סער מעובדא דאשת ר' חכינאי ודו"ק. וכוונתו דחזינן בגמ' כתובות (סב,ב) גבי עובדא דרבי חנינא בן חכינאי שנשאר בבית המדרש שנים עשרה שנה וכשבא לביתו בפתע פתאום וראתה אותו אשתו פרוה נשמתה ומתה וביקש עליה רחמים וקמה לתחיה, ולא חזינן דעבד בה שוב קידושין, ש"מ כדקאמר כנה"ג, דכל שהבעל נשאר חי והאשה מתה וקמה לתחיה לא פקעו הקידושין הראשונים ממנה ואין צריך שוב לחזור ולקדשה.

מבואר מדבריו דסב"ל דבמתה האשה וחזרה וחי' לא נפקע ממנה שם "אשת איש", ואינה יכולה להנשא לאחר, דרק במיתת הבעל ילפינן שהאישות נפקע

כדאיתא בקידושין יג,ב, אבל לא מצינו דמיתת האשה מפקיע האישות¹¹⁸.

ועי' בס' אתון דאורייתא כלל ח' ושם בקונטרס אחרון כתב וז"ל: יש לחלק עוד ולומר דהאשה היא אשת הבעל גם אחרי מיתתה אבל איננה אשתו אחרי מיתתו, כיון דעיקר האישות הוא מכח הבעל דמפאת זה היא יכולה לומר נסתפחה שדהו ולא הוא ¹²³⁴⁵⁶⁷(ראה כתובות ב,א-ב), וכמבואר בתוס' כתובות ב,ב, (בד"ה מציא): "ועוד דהאשה היא שדה של הבעל ואין הבעל שדה שלה" עיי"ש, וע"כ כשהוא חי שפיר תופס אישות שלו גם בגוף מת משא"כ כשהוא מת אין גוף מת יכול לתפוס אישות עכ"ל, ועי' בהמשך דבריו.

ועי' גם בשו"ת תשב"ץ (ח"ב סי' קיא): וז"ל: עוד שאלת מי שקבר אשתו כדין וכהלכה ואח"כ הוציאוה מקברה חטוטי שכבי וכו' (יבמות סג,ב) אם נתחייב האיש להטפל בתכריכיה פעם שניה אם לא. ונראה לך שאינו חייב לקברה אלא פעם אחת, ולמדת דבר זה מנשכית שחייב לפדותה, שאם נשכית פעם שניה ורצה לגרשה הרי זה מגרש ויתן כתובה והיא תפדה עצמה (כתובות נב,א) ואמרת דה"ה והוא הטעם לקברה פעם ראשונה שאין קוברה פעם שניה: תשובה .. ועוד אפילו בנשכית אינו אומר כן אלא מפני שיכול לגרשה, וכיון שגרשה הרי אינה אשתו ואינו חייב עוד בפרקונה, אבל זאת אשתו מתה ואי אפשר לגרשה עוד, ולעולם היא קרויה אשתו עד שיחיו המתים [דרך אז יוכל

118. וראה בס' אוהל משה (צווייג) ח"א קונטרס 'הר אבל' ע' ל"ט בענין זה, וקאמר שם לפי"ז דאשת חבר אחר מיתתה נחשבת לעולם כחבר כיון דלעולם היא אשתו, ודלא כבית הלל סי' רנ"א שכתב להיפך עיי"ש.

דבמיתתה נפקע ממנה הדין דאשת איש ולא כהכנה"ג.

לגרשה] הילכך לעולם חייב להטפל בתכריכיה ואפילו מאה פעמים וכו' עכ"ל¹¹⁹.

וואין להקשות דאיך אפ"ל דלאחר מיתתה אינה נקראת שארו הרי כתוב בהדיא לענין טומאה כי אם לשארו גו' כמ"ש רש"י כנ"ל? (כדהקשה הרש"ש ביבמות שם), די"ל כמ"ש בתוס' הרא"ש שם דיש לפרש כוונת התורה דמי שהיתה שארו בחייו יטמא לה במותה].

ולכאורה יש להביא רא"י לזה מהך דיבמות נה"ב, דאיתא שם: אמר רבא: למה לי דכתב רחמנא .. שכבת זרע באשת איש (ויקרא יח, כ)? .. אלא פרט למשמש [אשת איש] מתה, דסד"א, [הואיל] לאחר מיתה נמי איקרי שארו, [פירש"י: "שארו — דבעלה מיקרי, דכתיב גבי טומאה כי אם לשארו (ויקרא כא, ב) ואמרי' שארו זו אשתו"] אימא ליחייב עלה באשת איש, קמ"ל עיי"ש. הרי מבואר הכא בהדיא דגם אחר מיתתה איקרי שארו והרי היא אשת איש, אלא שיש לימוד מיוחד משכבת זרע דהבא עליה פטור, וזהו כדסב"ל לבעל כנה"ג דבמתה האשה ודאי לא נפקע ממנה הדין דאשת איש.

ג. ונראה דבשני אופנים אלו פליגי הראשונים, דהנה איתא בב"ב קיד, ב: "מה אשה את בעלה — אין הבעל יורש את אשתו בקבר, אף אשה את בנה — אין הבן יורש את אמו בקבר להנחיל לאחרין מן האב", ובתוס' שם ד"ה מה, כתבו וז"ל: ... ואם נפרש יורש הבעל, כשהוא בקבר אין יורש את אשתו להנחיל לאחריו, הוה אתי שפיר דאף האשה אין הבן יורש את אמו כשהוא בקבר להנחיל לאחריו מן האב, אבל תימה דאמאי פשיטא ליה בבעל טפי מבבב? דמה שפי' ריב"ם דלכך פשיטא ליה בבעל משום דשארות פקע ליה על ידי מיתה כמו ע"י גירושין אין נראה דאמר בהבא על יבמתו (יבמות דף נה, ב) דלאחר מיתה נמי מיקריא שארו עכ"ל, הרי מוכח שהתוס' פירשו הגמ' דיבמות כאופן הא'.

אמנם נראה שיש לפקפק בזה, דהנה בס' קובץ הערות יבמות שם (וכן בס' שיעורי רבי אלחנן ב"ב סי' ט"ז, וקובץ ביאורים גיטין עמ' כ' והלאה) כתב שיש לבאר מסקנת הגמ' בשני אופנים: א) כנ"ל דקמ"ל דאע"ג דלאחר מיתה לא פקע השארות מ"מ אינו מחוייב מיתה משום הקרא דשכבת זרע דביאת מתה אינה נחשבת ביאה, ולפי"ז גם בכל עריות הדין כן וכמ"ש הרמב"ם בהל' איסור"ב פ"א הי"ב. ב) במסקנא סב"ל שהפסוק מחדש דלאחר מיתה לא מקרי שארו, ולפי"ז רק במשמש אשת איש מתה הדין כן, אבל בשאר עריות שהן מחמת קורבה חייב עכ"ד, דאי נימא כאופן הב' דמסקנת הגמ' היא דכשמתה האשה שוב לא מקרי שארו, שוב י"ל

אבל להריב"ם יש לתרץ שפי' מסקנת הגמ' דיבמות כאופן הב', דקרא קמ"ל דמיתה אכן מפקיע שארות, ובמילא לא קשה עליו קושיית התוס', ובאמת כן כתבו גם התוס' ביבמות שם בד"ה לאחר מיתה נמי שארו איקרי וז"ל: והא דפשיטא לן

119. ונפק"מ עוד להלכה אם מתה אשתו ונשא אשה שני' ואח"כ מת הבעל, אם יש לקוברו אצל אשתו הראשונה דעדיין היא אשתו, ראה ב'שאלת חמדת צבי' ח"ב סי' כ"ד בארוכה וש"נ.

בפרק יש גוחלין (ב"ב דף קיד,ב) דאין הבעל יורש את אשתו כשהוא בקבר וקאמר נמי התם כשם שאין האיש יורש את אשתו בקבר להנחיל לקרוביו כך הבן לא יורש את אמו בקבר להנחיל לאחיו מן האב, הא דפשיטא ליה בבעל טפי מבבן היינו מהך דרשא דהכא דאשמועינן דלאחר מיתה לא מיקרי שארו עכ"ל, וכ"כ בתוס' הרא"ש יבמות שם וז"ל: לאחר מיתה נמי מיקריא שארו. וא"ת הכא משמע דאי לאו קרא ה"א דחשיב שארו לאחר מיתה ובפ' יש גוחלין פשיטא לן דאין הבעל יורש את אשתו בקבר והיינו טעמא משום דפסק שארו לאחר מיתה, וי"ל משום דמהך דרשא דהכא דאשמועינן מקרא דלאחר מיתה לא אקרי שארו הוא דפשיטא ליה התם עכ"ל¹²⁰, משא"כ התוס' בב"ב שהקשו על הריב"ם דאדרבה ביבמות מוכח דגם אחר מיתה נקרא שארו פירשו כאופן הא' כנ"ל, דאף דאחר מיתה הוה שארו מ"מ פטור משום אשת איש מהלימוד מיוחד דשכבת זרע כנ"ל.

דלפי זה לכאורה יוצא דמה דנקט בכנה"ג בפשיטות באשה שמתה ותזרה וחי' דהוה אשת איש, ה"ז קאי רק לפי שיטת התוס' בב"ב, משא"כ לשיטת הריב"ם דסב"ל דמיתה מפקיע שארות י"ל דאינו כן.

אמנם באמת אי אפשר לומר כן, כי גם לפי שיטת התוס' בב"ב ליכא ראי' לדעת כנה"ג, שהרי התוס' שם הקשו דגם במיתת הבעל — דאיירי שם בזה — לא נפקע שארות, ושם בודאי הרי נפקע מהאשה

דין אשת איש כמפורש בריש קידושין (ב,א) וקונה א"ע .. במיתת הבעל, וא"כ גם בנדון שמתה האשה י"ל כן.

ז. **דהנה** הקשה בס' קרן אורה (יבמות שם) והרש"ש בתוס' ב"ב שם, — בקושיית התוס' על הריב"ם דביבמות מוכח להיפך דאחר מיתה נמי מקרי שארו — דהרי ביבמות איירי שהאשה מתה ושפיר י"ל דלאחר מיתה לא פקע שארות, משא"כ הריב"ם איירי בנדון שמת האיש, ובמיתת הבעל הרי ודאי פקע שארות כדאיתא בקידושין יג,ב, מיתת הבעל מנלן שהאשה קונה א"ע? ומסיק דאיתקש מיתה לגירושין מדכתיב (דברים כד,ג) וכתב לה ספר כריתות .. או כי ימות האיש האחרון, מה גירושין שריא וגומרת, אף מיתה שריא וגומרת, ולכן סב"ל להריב"ם וכו' בפשיטות דבמת הבעל ודאי אינו יורש את אשתו כשהוא בקבר כיון דבזה בודאי נפקע שארות כמו בגירושין?

ולכאורה ה"ז תמיהה גדולה על התוס', ולמה לא ניחא להו להתוס' לפרש כן ומהו קושייתם על הריב"ם? (ועי' מהרש"א שם), ומוכח מזה דהתוס' סב"ל דדין אשת איש לחוד ודין שארות לחוד, דאף דכשמת הבעל בודאי נפקע האיסור דאשת איש כדיליף לה בקידושין, מ"מ אכתי שארות מקרי, ועי' בקובץ הערות שם שביאר הוכחת התוס' דגם במת הבעל אכתי שארות מקרי מהא דאיתא בב"ב יח,א, דקתני בברייתא אשתו ארוסה לא אונן ולא

120. ועי' בס' ערוך לנר שם שכתב שזה תלוי לפי הגירסאות ביבמות שם, דהתוס' ביבמות גרסי: "סד"א לאחר מיתה וכו' קמ"ל", והיינו דלאחר מיתה לא מקרי שארו, והתוס' בב"ב גרסי: "הואיל דלאחר מיתה נמי אקרי שארו קמ"ל" דמשמע דפשיטא ליה דלאחר מיתה נמי הוה שארו, קמ"ל דמ"מ פטור מצד ביאת אשת איש עיי"ש.

הן השארות והן האיסור דאשת איש כמבואר בגמ' יבמות, וכדעת כנה"ג הנ"ל, משא"כ במת האיש דנפקע האיסור דאשת איש כמו בגירושין לאו שארות מקרי.

נמצא מזה די"ל דגם הריב"ם פירש הגמ' דיבמות דאחר מיתת האשה אכתי הוה שארות ולא נפקע האיסור דאשת איש, ובב"ב דסב"ל דמיתה מפקיע שארות ה"ז דוקא במת הבעל, דשם כנ"ל יש היקש דמיתת הבעל הוה כגירושין. ועי' גם ביד רמ"ה ב"ב שכתב וז"ל: אין הבעל יורש את אשתו כשהוא בקבר להנחיל לבניו מאשה אחרת, דירושת הבעל מחמת אישות קאטיא, וכיון דמת הבעל בחיי אשתו קנתה האשה עצמה לגמרי ונתרוקנה לה הרשות בנכסיה ופקעה לה ירושת הבעל לגמרי עכ"ל, ובחי' הרשב"א שם כתב וז"ל: והעיקר כמו שפי' ה"ר יהוסף הלוי ז"ל בן מגש אין הבעל יורש את אשתו בקבר הבעל, דכיון דמת ליה והותרה לינשא לאחר נפרדה ממנו ושוב אינו יורשה עכ"ל, וכ"כ בחי' הרמב"ן והריטב"א והר"ן שם.

היוצא מכל זה שיש בזה ג' שיטות: (א) שיטת התוס' ביבמות דילפינן מהסוגיא שם דלאחר מיתה ליכא שארות כלל וכאופן הב' הנ"ל, דלפי"ז ודאי ליכא הוכחה משם לדעת כנה"ג. (ב) שיטת התוס' בב"ב דלאחר מיתה שארות מקרי הן במת הבעל והן במת האשה אבל אין זה שיך לאיסור אשת איש. (ג) שיטת הריב"ם ושאר הראשונים הנ"ל, דבמת הבעל ונפקע איסור אשת איש ודאי נפקע גם השארות, משא"כ

מטמא לה וכן היא לא אוננת ולא מטמאה לו, ופירש"י שם וז"ל: ולא מטמאה לו — לאו משום כהונה קאמר, דאין כהנות מוזהרות על הטומאה, דכתיב (ויקרא כא, א) בני אהרן, אלא אינה זקוקה לטמא לו, לא כהנת ולא ישראלית, שמצוה להתעסק בשבעה מתי מצוה האמורים בפרשה, דכתיב (שם, ג) לה יטמא ותניא: לה יטמא — מצוה, ואם לא רצה — מטמאין אותו על כרחו וכו' בתורת כהנים (אמור פרשה א, ה"ב) עכ"ל, דמבואר בזה דבאשה נשואה חייבת לטמא לו¹²¹, ועכצ"ל שהחיוב הוא מהך קרא דכי אם לשארו הקרוב אליו, דכמו שהבעל חייב להטמא לאשתו שמתה ה"נ חייבת האשה להטמא לבעלה שמת, וכיון שנת' לעיל דהא דקאמר ביבמות דלאחר מיתה לא פקע שארות יליף ליה מהא שהבעל חייב להטמא לאשתו שמתה, הרי מוכח מזה גופא דגם במת הבעל לא נפקי השארות ולכן מחוייבת לטמא לו. וא"ש קושיית התוס' על הריב"ם ואין זה שיך כלל להדין דאשת איש.

אבל הריב"ם י"ל דסב"ל כדעת הרמב"ם (הל אבל פ"ב ה"ו) שהחיוב להטמא הוא רק על הזכרים ולא על נקבות, (ועי' ראב"ד שם שחולק עליו) וביאר בכס"מ שם בשם הרמב"ן¹²², דאידי דנקט לא אוננת דאצטריך ליה, נקט נמי לא מיטמאה דבעי למיתני תרתי בדידה ובדידה עיי"ש, נמצא דליכא שום הוכחה דכשמת הבעל אכתי שארות מקרי, ולכן שפיר יש לומר דסב"ל להריב"ם בפשטות דשארות ואיסור אשת איש חדא הוא ובמתה האשה לא נפקע כלום

121. ועי' בס' עין יהוסף שם שביאר מקורו של רש"י דבנשואה חייבת לטמא לו, ועי' גם בחי' הריטב"א שם.
122. וכן פירש"י ביבמות כט, ב, ד"ה ולא מיטמאת, וסנהדרין כח, ב, ד"ה ואין מטמא לה, וראה רשימות חוברת צ"ג עיי"ש.

במתה האשה י"ל דכיון דליכא קרא דנפקע איסור אשת איש לכן קאמר התם דהוה שארו, וזהו כדעת בעל כנה"ג, ועי' עוד בס' אתון דאורייתא כלל ח' ובשו"ת לבושי מרדכי תנינא אבע"ז סי' י"ג, וקו"ש ב"ב אות תכ, וראה עוד בענין זה בשו"ת ציץ אליעזר חט"ז סי' כ"ד, ושו"ת משנה הלכות ח"ט סי' ת"ב.

אוצר החכמה

624567

בזה שייך לחקור אם חזר וחי' אם צריך קידושין מחדש, אבל אם מתה האשה והבעל חי הרי עדיין לא פקע קנינו ממנה, דאף שאישות פקע דהרי מותר באחותה, אבל קנין ממון שלו לא פקע, וא"כ כשחזרה וחי' ודאי אי"צ קידושין מחדש כיון שלא פקע קנינו ממנה עכתו"ד עיי"ש.

ודבריו צ"ב אם שייך בעלות במת שאסור בהנאה וכו' וכידוע מחלוקת הראשונים באיסורי הנאה אם יש שם בעלות, ופלוגתא אדה"ז עם הח"י בקו"א סי' תל"ה סק"ב, גם צ"ב במ"ש שיש לו להבעל קנין ממון בהאשה, דהרי מצינו בכ"מ שאין האשה קנין ממוני של הבעל וראה שו"ת אבני מילואים סי' י"ז, ומ"ש שהאישות נפקע כדמוכח מההיתר דאחות אשתו, לכאורה שם הרי האיסור מעיקרא הוא רק "בחייה" ששייך "לצורר" (ויקרא יח, יח), אבל אינו מוכרח לומר שהאישות נפקעה.

וראה רמב"ם הלכות ממרים פ"ו הל' ט"ו וז"ל: חייב אדם לכבד את אשת אביו אע"פ שאינה אמו כל זמן שאביו קיים שזה בכלל כבוד אביו, וכן מכבד בעל אמו כל זמן שאמו קיימת, אבל לאחר מיתתה אינו חייב עכ"ל, וכתב בכס"מ שם: בכתובות פרק הנושא (דף קג, א) "ת"ר בשעת פטירתו של רבי אמר לבני צריך נכנסו בניו אצלו אמר להם הזהרו בכבוד אמכם", והקשו בגמרא "דאורייתא היא

ה. **ועי'** עט סופר ח"ג כלל פ' (פרט ד) שכתב מדיליה לחלק בין מיתת הבעל למיתת האשה, וזהו עפ"י מ"ש הפנ"י בגיטין מג"ב, דשקו"ט שם בהסוגיא אם מצינו אשה של שני בעלים, והקשה בפני יהושע שם דלכאורה מצינו כן בפשטות בחציה שפחה וחצי' בת חורין שקידשה ראובן (בחציה דבת חורין) והיא היא שפחה חרופה האמור בקרא (ויקרא יט, כ) דאם זינתה יש אשם וכו', ואח"כ קידשה שמעון, דצריך לומר דקידושין תופסין כיון שיש שם לאו ואשם ולא כרת ונמצא שיש לה שני בעלים? ותירץ הפנ"י דזה אינו דומה לכל חייבי לאווין דעלמא, דכאן שאני דכיון שכבר קידשה ראובן הרי היא כבר ברשותו ונמצא שאין לה יד כלל לקבל קידושין משמעון עיי"ש. 123

ביאור ה'עט
סופר' לחלק
בין מת
הבעל למת
האשה

123

1234567

1234567

ולפי"ז י"ל דכיון שהאשה היא קנינו של הבעל, וכשמת הבעל פקע קנינו ולא אגידא ביה וכדביאר בקצוה"ח סי' קפ"ח דמיתה מפקיע כל בעלות שיש לו,

123. ועי' אבני מילואים (סי' מ"ד ס"ק ד') שתמה ע"ז דלפי"ז למה מקשה בקידושין (סז, ב) דמגלן דאין קידושין תופסין באשת איש ששם אפשר לגרשה, הרי באשת איש פשוט דלא שייך תפיסת קידושין, כיון שהיא ברשות בעלה אין לה יד לקבל קידושין מאחר? ובס' חוסן יוסף להגר"י ענגל (אות ע"ה ואות ע"ט) תירץ קושיית האבני מילואים דקושיית הגמ' היא דמגלן דאין קידושין תופסין מצד האיסור ערוה, דבמילא נדע גם שהולד ממזר, משא"כ אי נימא דאין קידושין תופסין רק משום סברת הפנ"י הנ"ל הרי זהו דין בקנין כמו בכל קנינים דאין אדם קונה חפץ של אחר, ומחמת זה לא נימא דהולד ממזר וכבר נת' בזה בארוכה בשיעורי קידושין ואכ"מ.

אשת אביו, אבל יש לחלק בין דין כיבוד לכהנ"ל ואכ"מ, וראה שו"ת ציץ אליעזר חיי"ב סי' נ"ט.

וראה שו"ת דברי יציב חאהע"ז סי' ע' (ד"ה וראיתי) שנסתפק לאחר תחיית המתים אם כשמתה אשתו נשא אחותה מה יהי' דינו בנוגע לאיסור ב' אחיות כשתעמוד אשתו הראשונה לתחי' עיי"ש, וכן נסתפק בס' 'עורה שחר' אות א' ס"ק פ"ו וסיים דאולי לעת"ל עולם חסד יבנה (תהלים פט, ג) כמו ביעקב אבינו עיי"ש, וראה עוד בארוכה בשו"ת 'דבר יהושע' ח"א סי' פ"ט בענין זה, ורוצה לתווך שיטת התוס' ביבמות וב"ב שאינם סותרים זא"ז.

ולפי מ"ש בשו"ת רב פעלים ח"ב סוד ישרים סי' ב שהגוף שיעמוד אחר תחיית המתים הוא גוף חדש, לכן כל קשר וזיקה שהי' בין הגופים קודם מותם הרי הוא בטל והוה כנישואים ראשונים, הנה לפי דבריו בודאי לכו"ע יצטרכו לקידושין, כיון דמצד הגוף אין זו אותה האשה, וכמו שכתב שם, וראה בחלק א' סי' נט"ס בארוכה בענין זה.

דכתיב (שמות כ"ב) כבד את אביך ואת אמך? — אשת אב הואי, אשת אב נמי דאורייתא היא וכו'? ה"מ מחיים", כלומר דחייב בכבוד אשת אביו בחיים, "אבל לאחר מיתה לא", כלומר ולהכי מזהר להו עילוי, ומשמע ליה לרבינו דכי היכי דאינו חייב בכבוד אשת אב אלא בחיי אב, ה"נ לא מיחייב בכבוד בעל אמו אלא בחיי אמו עכ"ל, ומהכס"מ משמע שבאמת יש מקום לחלק בין אשת אביו לבעל אמו, אלא שהרמב"ם אינו מחלק, ולפי הכנה"ג שפיר יש סברא לחלק, דאשת אביו שאני דכיון שמת הבעל נפקע האישות לגמרי, מש"כ בבעל אמו דאף שמתה אמו אכתי לא נפקע האישות במילא יש מקום דגם אז צריך לכבד בעלה.

וראה גם מנחת חינוך מצוה ל"ג דאף דמחויב בכבוד או"א לאחר מיתתם, מ"מ בבעל אמו שמת או אשת אביו שמתה ודאי אינו מחויב לכבדם אחר מיתתם ששוב אינם בעל אמו ואשת אביו עיי"ש, ולפי הכנה"ג י"ל דאף באשת אביו שמתה מחויב בכבודה כיון דאכתי הוה

סימן צד

מעמדם של כהנים גדולים שבעבר אחר תחה"מ

כהונה גדולה עליו, דברי רבי מאיר. רבי יוסי אומר: ראשון — חוזר לעבודתו, שני — אינו ראוי לא לכהן גדול ולא לכהן הדיוט.

א. **איתא** ביומא יב, ב — יג, א: תנו רבנן: אירע בו פסול ומינו אחר תחתיו — ראשון חוזר לעבודתו, שני — כל מצות